

Spomenica Filipa Potrebiće, ur. Mirjana Matijević Sokol,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Hrvatski institut za
povijest, Zagreb 2004., 521 str.

Poznatom hrvatskom povjesničaru i pedagogu Filipu Potrebići Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu izdao je ovu Spomenicu. Na početku Spomenice se nalazi uvodni govor Ive Goldsteina (9.-10.). Njegov život i rad prikazala je Mirjana Matijević Sokol (11.-14), dok je Robert Skenderović istražio bogatu bibliografiju radova pisanih gotovo 45 godina (15.-30). Petar Korunić potpisuje rad "Istraživačke osnovice u historiografiji o Hrvatskoj za revolucije 1848/49. kao znanstveni problem (31.-73.). Nešto ranijoj povijesti nas vraća Nives Majnarić Pandžić sa radom "Brončanodobni zlatni nalazi iz Hrvatske" (75.-85.). Zatim slijedi Boris Olujić "Putovi i raskršća, prioriteti i perspektive u istraživanju etničkih skupina sjeverozapadnog Ilirika (89.-96.). Mirjana Matijević Sokol autorica je priloga "Neki aspekti hrvatske ranosrednjovjekovne latinske pismenosti" (98.-107.). "Posjedi nestalih srednjovjekovnih redova u Podravini i istočnoj Slavoniji" (109.-113.) predmet su interesa Lelje Dobronić, dok Miroslav Palmeta piše o "Kršćanskoj likovnosti na stećcima s Radimije" (116.-131.). Lovorka Čoralčić potpisuje rad "Pavao Grgurov iz Kreševa-jedan istaknuti hrvatski trgovac u Mlecima u XVI. stoljeću (133.-140.). Josip Kljajić prati "Habsburško-osmanske ratove i njihov odraz na vojnokrajniško društvo Slavonskoga i Bosanskog Posavlja 1718.-1739. godine" (142.-168.). Ante Sekulić obrađuje "Dva zagrebačka kanonika na stolici bačko-kaločkih nadbiskupa" (169.-178.), dok Franjo Emanuel Hoško piše o "Opisnjenjavanju puka u Slavoniji i Srijemu prema pastoralnim izvješćima Josipa Mihića (1733/34.). Stjepan Sršan donosi prilog "Stanje župa u Slavoniji 1733/34. pod upravom franjevac (191.-202.), dok se Hrvoje Petrić javlja sa "Prilozima poznavanju razvitka koprivničkog školstva do kraja XIX. stoljeća" (203.-212.). Tema je interesa Damira Matanovića "Godina 1848. i odjeci revolucije u vojnom komunitetu Brod na Savi" (213.-220.). Stjepo Obad prati "Odnos političkih stranaka prema zemljišnom pitanju u Dalmaciji do Prvog svjetskog rata" (221.-231.). Dragutin Pavličević obrađuje temu "Ivo Pilar o istočnom pitanju i pripadnosti Bosne i Hercegovine" (233.-239.), a Mira Kolar "Hrvatski kompas - Kroatischer Compass, prvi hrvatski privredni adresar iz Požege od 1900. do 1903. godine" (241.-255.). Mato Artuković donosi prilog "Članak 'Srbi i Hrvati' i antisrpske demonstracije 1902. u povijesnoj literaturi i publicistici" (257.-292.). "Odjek narodnog pokreta 1903. u hrvatskom iseljeništvu u Južnoj Americi s osobitim obzirom na Čile" (293.-303.) predmet je interesa Ljubomira Antića. "O značenju interkonfesionalnog zakona iz 1905. godine" (305.-319.) piše Mario Strecha, dok Damir Agičić istražuje "Slavenske novinarske kongrese 1903-1908. godine" (321.-330.). Franko Mirosević se javlja sa "Razvojem srednjeg školstva u Kutini" (331.-336.). "Obilježja šestosiječanjske diktature u usporedbi s diktaturama u Italiji i Njemačkoj" (337.-346.) tema su rada Hrvoja Matkovića, dok Božena Vranješ Šoljan donosi prilog "Gradišćanski Hrvati i Hrvati: kako smo se upoznali" (347.-358.). Ivo Lučić istražuje "Komunističku partiju Jugoslavije i Hrvate u Bosni i Hercegovini 1941.-1945." (359.-376.), dok Miroslav Akmadža pokazuje kakav je bio "Razvoj odnosa Katoličke crkve i komunističkog režima u Jugoslaviji od 1945. do 1966. godine" (377.-407.). Marijan Matička piše o "Napisima o Austriji i Mađarskoj na stranicama "Vjesnika" (1945-1950) - primjer oblikovanja javnog mnjenja" (409.-418.). Kako je pisao "Miroslav Krleža o hrvatskoj historiografiji i hrvatskoj povijesti" (420.-433.) donosi Ivo Goldstein, dok Tvrtko Jakovina piše o "Sjećanju na Nixona i Tita" (436.-454.). "Hrvati Clevelanda i uspostava suverene hrvatske države" (455.-

468.) tema je rada Ivana Čizmića, dok Davor Marijan istražuje "Borovo selo" i "bitku u prostoru" (469.-484.). O "Informatizaciji nastave povijesti" (485.-495.) izlaže Robert Skenderović, dok Vitomir Belaj pruža rad "Tiha jeza da te uhvati....Mitska podloga jednog slavenskog vjerovanja" (497.-507.). Stjepan Damjanović daje svoje gledište o "Jagićevim zagrebačkim godinama" (509.-515.). Kao posljednji rad se pojavljuje "Profesor Ramiro Bujas – utemeljitelj hrvatske psihologijske znanosti" (517.-521.) od Krunoslava Matešića i Želimira Pavline. Ispod svakog znanstvenog rada pridodat je kratak sažetak na engleskom jeziku. Ova *Spomenica* je prilog kojim su hrvatski povjesničari odali dostojno poštovanje profesoru Filipu Potrebići.

ŽELJKO KARLAULA

Hrvatsko-bugarski odnosi u 19. i 20. stoljeću, Hrvatsko-bugarsko društvo - Zagreb, gl. ur. Josip Bratulić, Zagreb 2005., 386 str.

Veze Bugara i Hrvata, a onda i Bugarske i Hrvatske neizostavan su element u procjavanju povijesnih, društvenih, gospodarskih, jezičnih i drugih problema prisutan u raznim epohama povijesti jugoistočne Europe. Hrvatsko-bugarsko društvo sa sjedištem u Zagrebu, nastalo u prvoj polovici 20. stoljeća kao rezultat povijesnih, kulturoloških i drugih poveznica spomenutih južnoslavenskih naroda, svojim djelovanjem doprinosi intenziviranju, a time i poboljšanju međudržavnih odnosa dviju zemalja. Slijedom takve suradnje, nakon smanjenog intenziteta hrvatsko-bugarskih veza u periodu triju Jugoslavija, Hrvatsko-bugarsko društvo – Zagreb 1999. godine u Dubrovniku organizira prvi znanstveni skup na kojem sudjeluje i Bugarsko-hrvatsko društvo – Sofija. Ubrzo ovakva vrst znanstvene suradnje postaje tradicijom, pa je u skladu sa time od 27. do 28. listopada 2003. godine u Zagrebu održan Znanstveni skup *Hrvatsko-bugarski odnosi u 19. i 20. stoljeću*. Izlaganja sa skupa objavljena su u zborniku radova koji ovdje prikazujemo. Bila je to četvrta po redu konferencija te vrste na kojoj je sudjelovalo 24 eminentna znanstvenika - povjesničara, povjesničara umjetnosti i jezikoslovaca iz Bugarske i Hrvatske.

Zbornik je koncipiran tako da nakon kratkog *Predgovora* Josipa Bratulića (str. 5-7) i *Uvodne riječi* Dalibora Brozovića (str. 9-10) abecednim redom nadolaze autori i njihovi radovi zastupljeni na skupu.

Antoaneta Balčeva u svom radu *Duh novog vremena u kulturno-estetskim traganjima Hrvata i Bugara* (str. 11-20) nakon interpretacije pojma modernosti u širem okviru, detaljnije analizira specifičnosti bugarske i hrvatske Moderne u kontekstu nacionalnosti, književnosti i umjetnosti uopće.

Bugarskim umjetnicima, prisutnima na hrvatskoj kulturnoj sceni u danom razdoblju, bavi se članak Marije Barbieri (*Bugarski pjevači na hrvatskoj opernoj sceni do kraja Drugoga svjetskoga rata*, str. 21-37). Istaknuti bugarski operni interpreti, sopranistice Liza Popova i Marija Milkova-Zolotovič, tenori Stojan Kolarov i Ljuben Minčev, te brojni drugi, dio su široke lepeze kulturne suradnje Bugara i Hrvata u prvim desetljećima 20. stoljeća. Kratkim biografskim podacima umjetnika, te prikazom njihova angažmana na hrvatskim opernim pozornicama, autorica čitatelju otkriva relevantne